

1.2 EL TREBALL DELS PICAPEDRERS

La informació de primera mà necessària per elaborar aquesta part del treball ens l'ha proporcionada en Pere Jornet, nascut l'any 1921, picapedrer de Monistrol de Calders i que va treballar en aquest ofici des dels 11 anys. Aquest col·laborador i la seva filla Maria Cinta ens han proporcionat les fotos que reproduïm.

La matèria primera

Al Bages la pedra destinada a ser treballada era normalment la pedra sorrenca, anomenada també gres, pedra saladó i pedra arenisca.

El seu origen geològic són les sorres sedimentades al mar que cobria la Catalunya Central a l'Eocè, fa entre 35 i 40 milions d'anys. Aquestes sorres es van convertir en roca gràcies a la calcita, un mineral que actua com un ciment natural que uneix els seus grans.

Els estrats gruixuts i amb pedra de bona qualitat es van explotar i alguns encara s'exploten a la rodalia de Manresa, Monistrol de Calders, Sant Vicenç de Castellet i Castellgalí. Fins ben entrat el segle XX les construccions més rellevants de Manresa com la Seu, els Jutjats, l'Ajuntament, la Cova, el Pont Vell i el Pont Nou es van fer amb aquesta pedra.

Extracció de la pedra

La pedra s'obtenia en llocs on fos accessible, normalment en carenes i pendents de les muntanyes, on es feia la pedrera. Degut a que la pedra forma masses compactes calia trencar-la en blocs. Es podia fer de diverses maneres: amb fusta, amb tascons o amb pólvora.

- **Amb fusta**

Aquesta tècnica ja es feia servir a l'antic Egipte. Aquí es va utilitzar fins a principis del segle XX. Seguint la forma que es volia donar al bloc de pedra s'obria a la roca una **tasconera**, que era un canal d'uns 30 ò 40 cms de fondària i 20 cm d'amplada a la part de dalt i més estret cap al fons. La tasconera s'omplia amb fusta seca de figuera, que es mullava tot sovint durant uns quants dies. La fusta quan es mulla s'infla, i aquest augment de volum és el que produïa una pressió tan gran que trencava la pedra.

Pedrera a Monistrol de Calders. Al centre, Pere Jornet

- **Amb tascons de ferro**

Més endavant, a dins de la tasconera s'hi posaven **tascons grossos** entre dues planxes de ferro. A cops de **mall** s'encaixaven els tascons fins a trencar el bloc. Les planxes de ferro tenien la funció de repartir la força del tascó.

Un altre sistema era amb **tascons petits**. Es marcava una ratlla per on s'havia de trencar la pedra, de 2 a 3 cm d'ample i 3 ò 4 cm de profunditat. Es feia amb **punxó** a cops de **maceta**. Aquesta ratlla s'eixamplava cada 10 ò 20 cm fent-hi una petita tasconera on s'introduïen tascons petits que s'anaven picant fins que la pedra es trencava.

- **Amb pólvora**

El sistema és relativament modern i comportava feines diverses:

- **Fer el forat.** Es feia un forat cilíndric de fins a 1'5 m de fondària. S'iniciava amb **pistolet i maça**, quan ja era una mica profund es continuava amb la **barrina**, moguda a mà.

- **Posar-hi aigua i treure el fang.** Al forat que s'anava fent s'hi posava aigua de tant en tant per estovar una mica la roca. El fang que es formava amb la pols de la pedra i l'aigua que hi posaven s'havia de treure ficant al forat una canya buida, el fang es ficava dins de la canya i que era netejada a l'exterior.

- **Passar el ratllador.** Fet el forat, s'hi passava el **ratllador**, que feia dues ranures de dalt a baix del forat.

- **Preparar la barrinada.** Es posava pólvora al fons del forat i s'hi connectava la metxa. Llavors calia tapar el forat (atacar-lo): s'omplia de terra argilosa seca i amb l'**atacador** s'anava comprimint dins el forat, que així quedava ben tancat

- **Voladura.** Quan s'encenia la metxa tothom s'havia d'allunyar per precaució, ja que amb l'explosió podien sortir pedres disparades que eren molt perilloses, tot i

Monistrol de Calders. A l'esquerra, Pere Jornet

que les barrinades amb pólvora ben fetes trencaven la roca però no l'esmicolaven. Si la pedrera era prop de les cases es posaven feixos de llenya al lloc de l'explosió per retenir els rocs que haurien pogut trencar teules o vidres.

Com es movien les pedres

La feina a la pedrera exigia molts esforços físics als treballadors, un dels més pesats era moure els grans blocs de pedra sense cap màquina. Tot es feia a base de **parpals** i **corrns**. El transport es feia amb carros, més endavant amb camions.

El treball amb la pedra

Els mateixos homes que extreien la pedra també la treballaven a la mateixa pedrera, estalviant el transport de la pedra en brut, que hauria comportat molt més pes.

Un bon picapedrer havia de saber veure la lleva de la pedra, o sigui, els plans d'estratificació, per evitar que en treballar-la es trenqués inesperadament. També havia de tallar les pedres ben escairades, que no fossin guerxes, per això l'**escaire** era una de les eines més importants.

En el treball de la pedra hi havien feines senzilles que requerien menys habilitat, com fer pedres per a voreres dels carrers, empedrats, desbastat dels blocs, etc. Les eines bàsiques per a aquestes feines eren l'**escarpa**, el **punxó** i la **maceta**. En canvi, els picapedrers més hàbils feien les peces de més compromís (arcades, escales, finestres) i fins i tot veritables escultures.

Els acabats

La pedra treballada a mà podia tenir diferents acabats:

Aberrugat: La superfície es la que queda espontàniament quan el bloc de pedra s'escaira amb un **topo**. És el més econòmic per la rapidesa i facilitat amb que es fa.

Apunxonat: La pedra es pica amb un **punxó**, que deixa els senyals de la seva punta, en forma de petits sots.

Buixardat: Es pica la pedra amb la **buixarda**, quedant gravada amb petits sots alineats.

Tallantat: Pedra treballada amb el **tallant**, que deixa la superfície amb un lleuger relleu de ratlles paral·leles.

Gardinat: Es fa amb la **gardina**, que permet gravar a la pedra lletres i figures en relleu.

Picapedrers treballant a l'obra

Algunes eines del picapedrer

Maceta

Escarpa

Punxó

Gardina

Buixarda

Escaire

Pedrera de Monistrol de Calders